

Betänkande SOU 2016:5: Låt fler forma framtiden!

(dnr KU 2016/00088/D)

Sammanfattning

Enköpings kommun instämmer i de flesta av de förslag i utredningen som berör kommuner. I några fall har vi invändningar och önskar kompletteringar. När det gäller de förslag som Enköpings kommun valt att inte kommentera, instämmer kommunen i det remissyttrande som lämnats av Sveriges kommuner och landsting.

3. Delaktighet och jämlikt inflytande

Avsnitt 3.2 Demokratins grundläggande principer: Vikten av en demokratisk kultur

Enköpings kommun instämmer i utredningens åsikt att ett demokratiskt styrelseskick måste vila på en demokratisk kultur. Kommunen ser mycket positivt på att stor vikt läggs vid kulturens betydelse som stimulans och motor för den enskilde och samhällets demokratiska utveckling.

Ett förslag är att utredningen utökas med ett delmål som tar upp frågan om alla människors lika och goda förutsättningar att delta, påverka och få insyn i det offentliga kulturutbudet.

Avsnitt 3.6.1 Nytt mål för demokratipolitiken

Kommunen instämmer i utredningens förslag att ersätta målet för demokratipolitiken med målet: En hållbar demokrati som kännetecknas av delaktighet och jämlikt inflytande.

Kommunen instämmer också i att demokrati kommer till uttryck genom ett kreativt och fritt kulturliv, oberoende och självständiga medier samt en aktiv kultur- och mediepolitik.

Kommunen saknar emellertid en sammankoppling av demokratiutveckling och kultur. Kultur är samhällsbärande och meningsskapande. Den hjälper människor att förstå sin samtid och ger tillfälle att leva ett meningsfullt liv. Om demokratipolitikens möjlighet att uppnå målen är beroende av en aktiv kulturpolitik, borde politikområdena sammankopplas och framhållas tydligare. Ett eget delmål bör formuleras kring detta.

Kommunen instämmer i att hållbar demokrati också handlar om starka offentliga institutioner som kan fatta beslut rättssäkert och transparent. Detta gäller i synnerhet på lokal nivå, där kommuner medvetet måste verka för demokratisk jämlikhet och arbeta för att uppnå denna.

5. Valdeltagande och politiskt engagemang mellan valen

Avsnitt 5.5.2 Behovet av mötesplatser

Enköpings kommun är positiv till bättre möjligheter till mötesplatser för sociala möten över generations- och intressegränser. Kommunen är även positiv till att öppna skolorna som samlingspunkter för elever och allmänhet under tider då lokalerna inte används. Det borde vara en större självklarhet än det är i dag att tänka in skolans lokaler som en resurs när kommuninvånare i olika åldrar samlas till samtal och fritidsaktiviteter.

Skollokaler är inte sällan strategiskt och centralt belägna i förhållande till hur kommuninvånarna bor. Lokalerna står ofta oanvända under kvällar och helger. Långt ifrån alla elever tar sig till egna fritidsaktiviteter någon annanstans efter skoltid. Skolan blir den mötesplats där de flesta sociala kontakterna sker och där medborgarfostran, som är en del av skolans uppdrag, äger rum.

Öppethållande under kvällar och helger kan dock kräva att vissa ytor hålls stängda och att vaktmästarfunktion säkras under tiden skolan är öppen. Kostnader som uppstår när skolan ska utnyttjas efter skoltid måste dessutom uppmärksammas. Det kan handla om kostnader för investeringar, slitage, underhåll och personella resurser.

I förslaget saknar kommunen folkbiblioteken som en möjlig mötesplats. Bibliotek är offentliga platser som är öppna och fria att använda för alla. Dessa lokaler skulle på samma sätt som skolorna kunna vara öppna andra tider än de ordinarie och fungera som så kallade ”Mer öppna-bibliotek”.

Avsnitt 5.5.3 Tillträde till allmänna platser

Enköpings kommun är positiv till att informera om vad som gäller för politiska möten och demonstrationer på sin webbplats. Kommunen kan genom att länka till sådana föreskrifter erbjuda en samlad information som ökar webbplatsens användbarhet.

Avsnitt 5.5.4 Insatser för ökat valdeltagande

Enköpings kommun instämmer i förslaget att det offentliga bör fortsätta verka för ett högt och mer jämlikt valdeltagande. Kommunen vill särskilt lyfta fram behovet av enkelhet och tydlighet för utrikes födda människor när de ska rösta.

8. De förtroendevaldas villkor

Avsnitt 7.6.3 Kommunerna och landstingens arbete för en förbättrad social representativitet

Enköpings kommun instämmer i att fullmäktige bör verka för att fler kvinnor, utrikes födda, unga och äldre ska vilja ta förtroendeuppdrag och kandidera till tyngre uppdrag.

När det gäller exempelvis äldres representation i beslutande församlingar i Enköpings kommun, är den lägre än andelen äldre bland kommuninvånarna. Kommunen bör därför göra insatser för antingen ökad representation eller hitta ytterligare former för en mer jämlik påverkan av kommunens utveckling.

Kommunen ser det också som angeläget att de nationella minoriteterna finns representerade politiskt. Enligt utredningen (7.5.3 De nationella minoriteternas politiska representation) befinner sig dessa grupper i ett demokratiskt underläge. I Enköpings kommun har hitintills skyddet stärkts för finnar genom att kommunen blev godkänd som finskt förvaltningsområde 2013.

Avsnitt 8.3.3 Underlätta för förtroendevalda att fullgöra sina förtroendeuppdrag

Enköpings kommun är positiv till utredningens förslag att kommuner bör underlätta för förtroendevalda att fullgöra sitt uppdrag vid sidan av heltidsarbete eller hem- och familjesysslor.

Kommunen har tillsatt en demokratikommitté som under perioden augusti 2016 till augusti 2017 bland annat kommer att arbeta med denna fråga.

Avsnitt 8.3.6 Introduktionsutbildning för nya förtroendevalda

Enköpings kommun är positiv till att kommuner erbjuder introduktionsutbildning för att nya förtroendevalda ska vara förberedda inför sitt uppdrag.

Kommunen genomför sedan många år tillbaka introduktionsutbildning för nya ledamöter i samband med ny mandatperiod.

Avsnitt 8.3.7 Kommuner och landsting ska verka för en trygg och säker miljö för de förtroendevalda

Enköpings kommun är positiv till förslaget att föra in en målsättningsparagraf i kommunallagen om att kommunen ska verka för att förtroendevalda ska kunna fullgöra sitt uppdrag under trygga och säkra former. Det är en allvarlig situation att så många förtroendevalda utsätts för hot och trakasserier.

Vid Enköpings kommun pågår ett förebyggande och systematiskt säkerhetsarbete. Samverkan sker dessutom med Polisen och andra aktörer inom detta område.

9. Den lokala politikens organisering

Avsnitt 9.3.4 Fullmäktige bör regelbundet arrangera allmänpolitiska debatter

Enköpings kommun instämmer i förslaget att fullmäktige ska kunna hålla debatter utan samband med annan handläggning. Förslaget ökar fullmäktiges synlighet, stärker dess roll och kan öka kommuninvånarnas intresse för lokalpolitik.

11. Medborgardialog och samråd i kommuner

Avsnitt 11.5.1 Medlemmarna ska ha förutsättningar att delta

Enköpings kommun är positiv till att fullmäktige, via en målsättningsparagraf i kommunallagen, ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra synpunkter inför beslut.

Deltagardemokrati kan fungera som ett komplement till den representativa demokratin mellan valen. Kommunen utnyttjar redan denna möjlighet genom medborgardialoger om till exempel utveckling av stadsdelar och kransorter.

Kommunen instämmer också i att kunskap om hur demokrati fungerar på lokal nivå är en förutsättning för att kunna delta och påverka. I en nyligen påbörjad utveckling av kommunens lokala demokrati planeras målgruppsanpassad och tillgänglig muntlig och digital information om hur kommunen styrs samt om hur man som kommuninvånare kan vara delaktig och påverka.

Avsnitt 11.5.2 Den medborgerliga delaktigheten bör hanteras av fullmäktige

Enköpings kommun instämmer i förslaget att fullmäktige ska hantera medborgarnas delaktighet via beredningen av ärenden. Kommunen instämmer även i att möjligheten till delaktighet är särskilt viktig i lokala frågor av långsiktig karaktär och stor ekonomisk betydelse. Möjligheten bör som utredningen föreslår vara en demokratisk princip och alltså inte en skyldighet för fullmäktige.

Avsnitt 11.5.3 Riktlinjer eller principer för hur samråd och medborgarförslag ska genomföras

Enköpings kommun är positiv till att fullmäktige antar tydliga riktlinjer för hur samråd och dialoger ska ske, där syfte, mål, typ av ärenden, tidpunkt, påverkansmöjlighet, dokumentation, kommunikation och återkoppling ingår. Kommunen instämmer i vikten av politisk jämlikhet – att dialogerna och samråden anpassas till aktuella målgrupper via val av kanal, språk och tillgänglighet.

Kommunen planerar att ta fram ett ledningssystem för den lokala demokratin under 2017. I detta system ingår styrdokument som policy, strategi, riktlinjer, rutiner, anvisningar och årshjul. I en nulägesanalys har kommunen frågat kommuninvånarna vilka frågor de vill påverka och kommer att analysera statusen för den lokala demokratin med hjälp av mätverktyget Demokratibarometern, framtaget av Sveriges kommuner och landsting.

Avsnitt 11.5.4 En genomtänkt sammanhållen demokratipolicy

Enköpings kommun instämmer i att medborgarnas möjligheter att delta och påverka inför beslut motiverar systematiskt och genomtänkt arbete och att detta underlättas av att fullmäktige antar en demokratipolicy.

Kommunen kommer att ta fram en demokratipolicy som en del av ett nytt ledningssystem för demokrati.

Kommunen är även positiv till demokratibokslut som följer upp insatser som görs för att främja delaktighet och inflytande i lokalpolitiken. Nationella riktlinjer och mallar för denna typ av redovisning skulle kunna underlätta kommunernas uppföljning.

Avsnitt 11.5.5 Medborgarrådets syfte bör klargöras

Enköpings kommun är positiv till att reglementen för medborgarråd antas av fullmäktige. Kommunen har arbetsordningar för handikappråd, pensionärsråd och finskt samråd. Under den period ett ungdomsråd fanns i kommunen existerade även en arbetsordning för detta råd.

Avsnitt 11.5.6 Information om demokratisk delaktighet på webben

Enköpings kommun instämmer i att det ska finnas en särskild sida på kommunens webbplats om demokratisk delaktighet. Kommunen har i dagsläget en egen sida för demokrati och insyn med följande rubriker: Press, Kommunalråd och förtroendevalda, Möten och protokoll, Mål, budget och uppföljning, Kommunarkiv, Dialog och synpunkter, Diarium, Val och Kommunrevision.

12. Det förstärkta folkinitiativet

Avsnitt 12.7.1 Underlätta insamlingen av namnunderskrifter

Enköpings kommun är positiv till underskrifter via internet vid folkinitiativ. Metoden kan vara effektivare än insamlingar via papper, öka tillgängligheten och bidra till en rättssäker validering.

Avsnitt 12.7.2 En nationell webbplats för namninsamling upprättas

Enköpings kommun ställer sig bakom förslaget till nationell webbplats eftersom den gör att namninsamlingar sker på samma sätt i alla kommuner och egna utvecklingskostnader undviks.

Avsnitt 12.7.3 Fortsatt krav på att personnummer ska anges

Enköpings kommun är positiv till att personnummer anges vid folkinitiativ. Numret bör dock inte publiceras på den nationella webbplatsen med tanke på risk för identitetsstöld och hänsyn till skyddade identiteter.

Avsnitt 12.7.4 Fastställa antalet underskrifter som krävs

Enköpings kommun instämmer i förslaget att antalet röstberättigade utgår ifrån det antal som fanns i kommunen under valdagen det senaste ordinarie valet. Denna uppgift nås lätt via Valmyndighetens webbplats för den som vill väcka ett folkinitiativ.

Avsnitt 12.7.5 Publicering av pågående folkinitiativ på kommunens webbplats

Enköpings kommun stödjer idén om att pågående initiativ publiceras på kommunens webbplats. Förslaget bidrar till öppenhet och kan stimulera debatt och opinion.

Avsnitt 12.7.6 Samråd vid formulering av fråga

Enköpings kommun är positiv till att samråd sker med initiativtagare inför beslut om folkomröstning. Samrådet ökar förtroendet för kommunen och undviker konflikt.

Avsnitt 12.7.7 Uttalande om resultatet i den kommunala folkomröstningen

Enköpings kommun instämmer i värdet av att de politiska partierna före en folkomröstning kommer överens om att de tänker följa valresultatet och sedan informerar om denna överenskommelse. Kommunen instämmer också i förslaget att valdeltagandet bör vara över 50 procent.

Avsnitt 12.7.8 Lagen om kommunala folkomröstningar bör ses över

Enköpings kommun är positiv till att lagen ses över för att undvika oklarheter.

13. Medborgarförslag och folkmotion

Avsnitt 13.5.1 Folkmotion ersätter medborgarförslag

Enköpings kommun är positiv till förslaget att folkmotioner ersätter dagens medborgarförslag. Kommunens åsikt är att medborgarförslag inte är representativa och att de kräver resurser som inte står i paritet med sin mängd. Kommunen instämmer dock inte i att folkmotioner ska vara tvingande för kommuner att införa. Verkyget ska vara frivilligt på samma sätt som medborgarförslag.

Avsnitt 13.5.2 Synpunktshantering bör införas i kommuner

Enköpings kommun är positiv till en särskild funktion för klagomål och synpunkter. Kommunen har sedan några år tillbaka en sådan digital möjlighet på sin webbplats.

14. Ungas delaktighet och inflytande

Avsnitt 14.5 Skolan som demokratifostrare och arena för politiskt engagemang

Enköpings kommun vill betona skolbibliotekens roll och skolbibliotekariens kompetens. Den sistnämnda är en viktig resurs i arbetet med att utveckla ungas kritiska tänkande och källkritiska förmåga. Skolbibliotekarien kan även stärka elevernas möjlighet till inflytande och delaktighet.

Kommunen föreslår att utredningen lyfter in skolbibliotekens kompetens, likaså dessas roll i arbetet med att utveckla ungas färdigheter inom media- och informationskunnighet (MIK).

Avsnitt 14.8.1 Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder

Enköpings kommun tar inte ställning till förslaget om sänkt rösträttsålder, men anser att alla kommuner bör ha samma möjlighet att delta i försöksverksamheten om en sådan genomförs.

Avsnitt 14.8.2 Unga ska ges reella möjligheter till inflytande i kommuner

Enköpings kommun är positiv till förslaget att stärka ungas inflytande.

Ungas lärande och utveckling kan leda både till engagemang och frustration. Skolan behöver hjälp vid kanalisering av ungas engagemang till meningsfulla former. Därför behövs former utvecklas för ett nära samarbete mellan skola och civilsamhällets organisationer, föreningar och sammanslutningar. Meningsfulla aktiviteter och engagerande sysselsättningar för vilsna ungdomar kan bli avgörande, inte minst för lyckad integration och minskat utanförskap.

Skolans starka fokus kring skolämnen och betyg kan ge en känsla hos eleven att demokrati och samhällsengagemang inte är lika betydelsefullt. Det är därför av betydelse att skolan förmedlar hela sitt uppdrag som lika viktigt. Här behöver skolan stöd i sitt arbete med demokrati och inflytande. Tydligare direktiv önskas från lagstiftaren om vikten av att organisera ungdomars engagemang och inflytande.

Utredningen föreslår att skolan *bör* samverka med lokal politisk förvaltning, anta en handlingsplan för lokal ungdomspolitik och tillförsäkra sig att ungas perspektiv kommer till uttryck i beslutsprocesser. Hur skulle ett förslag se ut från utredningen som *tvingar* kommuner att hitta former för att engagera och aktivera unga samtidigt som ungas delaktighet görs till norm? Om skolans uppdrag enligt lag är att gestalta och förmedla värden som människolivets okränkbarhet, frihet, integritet, allas lika värde, jämställdhet och solidaritet, borde väl kommunerna på ett lika lagstadgat sätt tvingas följa upp dessa kunskaper med reella möjligheter till engagemang och inflytande för unga?

Kommunen saknar ett mer ingående resonemang runt målgruppen äldre, speciellt äldre äldres, möjlighet till inflytande. Den sistnämnda gruppen har dessutom begränsade möjligheter att använda digital teknik.

Avsnitt 14.8.3 En genomtänkt och sammanhållen ungdomspolicy

Enköpings kommun är positiv till att anta en policy eller handlingsplan för den lokala ungdomspolitiken. En policy eller handlingsplan bör dock dels ha en koppling till FN:s barnkonvention, dels till kommunens övriga övergripande styrdokument.

Avsnitt 14.8.7 Stärk ungas egen organisering, föreningskunskap och främja föreningsengagemanget i skolan

Enköpings kommun instämmer i att ungas rätt att gå samman för att ägna sig åt gemensamma intressen eller driva opinionsbildning och politik bör uppmuntras, respekteras och stödjas. Det är även viktigt att stödja ungas egen organisering via nätverk och andra sammanslutningar.

15. Delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning

Avsnitt 15.7.1 Demokratisk delaktighet ska utgöra ett mål i funktionshinderspolitiken

Enköpings kommun är positiv till att demokratisk delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning är ett eget mål i den kommande funktionshindersstrategin.

Avsnitt 15.7.6 Ökad tillämpning av beslutsfattande på distans

Enköpings kommun delar utredningens uppfattning att fullmäktige bör göra det möjligt att fatta beslut på distans i fullmäktige och nämnder. Ett sådant beslut har dock ännu inte tagits i fullmäktige.

Avsnitt 15.7.7 Funktionshindersråd bör finnas i alla kommuner

Enköpings kommun ställer sig bakom förslaget att kommuner bör ha råd för samverkan med funktionshindersrörelsen. Kommunen har ett sådant råd, benämnt kommunens handikappråd. Rådet har en egen arbetsordning som är beslutad i kommunstyrelsen. I rådet ingår dels politiker, dels representanter för olika funktionshindersorganisationer.